

Resan till Åland - Finland hösten 2023 med konstföreningar i Sörmland

Några minnesanteckningar

Vi blev till slut en samlad trupp vid resecentrum i Strängnäs. Det var lite oklart huruvida bussen från Eskilstuna skulle komma till den övre eller undre parkeringen. Det blev den undre och vi kunde fara i väg några minuter före stipulerad avgångstid. Första främmande landskap blev Uppland och vem som är landskapets nationalpoet är lite knepigt att fastställa. Uppsala har många besjungit men Uppland är svårare. Det blev i alla fall "Vi gå över daggstänkta berg fallera" av Olof Thunman, både poet och målare. Så mycket berg finns det nu inte att tala om i Uppland men lättsjungen är låten och de flesta klämde i.

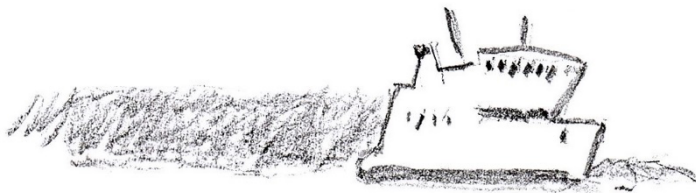
Första stopp var i Härkeberga där kyrkan med sina Albertus Pictor-målningar beundrades. Vi fick leta efter Josef med sin grönskande käpp och förundrades över de trepucklade kamelerna med snablar. Lena Carlsson hälsade oss välkomna till kaffe, macka och Härkebergakaka och faster Kerstin visade sen oss runt i Kaplansgården. Lönnen på gården såg ut att ha en spettekaka inbakad men det var nog svamp. Skogstibble påminde oss om Pelle Svanslös och sen var det en ganska lång och lite enahanda väg till Grisslehamn där vi på färjan kunde prova skärgårdsbuffén och inte minst bekanta oss med det åländska svartbrödet. Signildsskär mötte ganska snart med sina röda rapakivklippor. Det var där som Hanna Rönnberg målade flera av sina mest kända bilder.

På Eckerö hann vi med en liten avstickare för att se Engels imponerande Posthus. Verkligen någonting för det kejserliga Ryssland att bräcka Sverige med. Väldigt fint Hotell Pommern men det låg inte vid vattnet. Det borde väl Pommern göra, döpt efter fyrmastarbarken Pommern. Mariehamn, uppkallad efter kejsarinnan Maria, är en liten stad med små trähus och avenyer stora som i Göteborg. Föreläsning av Hans Lundén på ny och modern TV-skärm, mindre och lägre än den gamla och omoderna, större och högre vita duken.

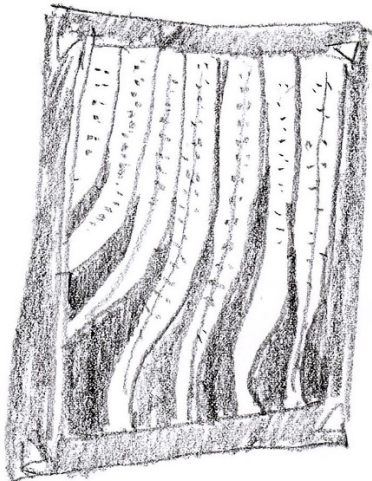
Kjell Ekström mötte oss på Önningeby museum och delade ut gula sittunderlag på våra stolar. En film hade han gjort om konstnärerna här kring sekelskiftet 18-1900. Sen berättade han om konsten. Jag frågade vart Ackes "Snöljus" tagit vägen. Det skulle vi strax få se. På den murade väggen i rummet intill hängde nu Ackes stora målning som till hans oerhörda besvikelse refuserades på Parissalongen. Ett ambitiöst arbete med att samla in pengar för inköp har lett till att målningen nu finns där den hör hemma. Många köplystna flockades sen i museibutiken innan vi for vidare till Ekströms ateljé någon kilometer bort. Här visade han sin konst, akvareller mest och även några oljor. Inte bara bildkonstnär utan även författare till ett stort antal böcker, barnböcker, konstböcker och dagböcker. En sann renässanskonstnär på tjugohundratalets Åland. Efter så mycket andlig spis, dags för mer lekamlig på Stallhagens microbryggeri. Befriande att det poppar upp microbryggerier lite runt om i Norden och ger lite motstånd mot öljättarnas dominans. Till laxen även svartbröd och naturligtvis närbryggt öl.

Finströms kyrka är en mäktig sockenkatedral med sina fyra små tourneller. Efter lite letande hittade vi Anna själv tredje. Inte som vanligast med Maria i sin famn och Jesus i sin moders. Här har hon Maria på ena knät och Jesus på det andra. Jan Karls-gården är Ålands Skansen och här kunde vi tassa runt på de vackra trasmattorna i de ljusa rummen. Vi fick vänta en bra stund i det vackra vädret vid färjeläget Hummelvik innan Alfågeln dök fram bakom kobbarna. Hos Strindberg gackar alfågeln men här backade den. En härligt lång sjötur genom ett förvånansvärt orört men ändå befolkat skärgårdslandskap följde innan vi på vägar i sjön nådde Eva på Gullvivan.

Vågen till färjeläget Åva gick längs med vattnet och den baskiskbyggda färjan med norska anslag förde oss över Skiftet, alltså gränsen mellan Åland och egentliga Finland. På vägen finurliga frågor till viss förargelse. Vem kunde tro att den första Eckeröbilfärjan tillverkades i Åmål? Sista sträckan till Karis var lite knagglig men vacker och i Karis fick vi uppleva den kulinariska underligheten Korvbiff. Karis är en från början svenskspråkig stad men med tiden har den alltmer förfinskats så den från början svenska skolan nu är den finska och den finska lite mindre har blivit den svenska. På den nuvarande finska skolan fick vi möjlighet att se Tove Janssons målning Sininen Lintu eller den blå fågeln som hon nog själv valt att kalla sin bild. Färdig något år in på femtitalet, en tid när man både i Sverige och Finland satsade på barn och inte minst kultur för barn. Självt är jag jämnårig med både Pippi Långstrump, Krakel Spektakel och Muminrollet. Själva skolan är också ett gott exempel på god arkitektur som Hilding Ekelund, en framstående arkitekt i skuggan av Alvar Aalto, stod för. Även Ekelunds vattentorn på Ekelundtie fick vi en skymt av. Hvitträsk, arkitekterna Gesellius, Lindgren och Saarinsens bostad och arbetsplats uppe på berget vid sjön Hvitträsk, är ett mellanting mellan en engelsk arts and Crafts- villa och en karelsk timmerkoja. Några passade på att gå de 136 trappstegen ner till bastun vid sjön och minst lika många upp innan det var dags för visning där vi tassade runt i

huset i blå tossor. En stor upplevelse och huset och trädgården borde väl vara Världsarv. Sen inte långt till vårt hotell som mycket påminde med sina valv och takmålningar om både Hvitträsk, en riddarborg och en medeltidskyrka. Inte Saarinen men väl Thomée, en arkitekt som hörde till de vita under inbördeskriget och sköts av de röda i ett dike i Vichtis. Endast fyra personer lystrade till reseledarens tips om ett besök i Tornio, Helsingfors första "skyskrapa" i hotellet med samma namn. Under oss staden med järnvägsstationen, kyrkorna, riksdagshuset och, borta i söder, havet som glittrade i den nedgående solen. Men norröver kom svarta moln och ute på gatan kom regnet. Men hittills har vi haft tur med vädret.

En rundtur runt staden, Saarinen, Holl, Sirén, Aalto, många erkända arkitekter men Martin Välinkangas är inte så känd. Det är han som ritat de vackra röda, gula och gröna trähusen i mättade färger i Kottby eller Käpylä som trädgårdsstaden heter på finska. Området kom till på tjugotalet efter en tid av krig och förstörelse då behovet av grönska och skönhet var stort. Självfallet ville man då på sextioalet riva området och ersätta med stora skivhus. Inte kan man väl behålla gamla omoderna trähus! Vi känner igen tongångarna från Sveriges sextio-och sjuttioal när det revs friskt bl a i min pappas barndomskvarter i Haga i Göteborg. Men en opinion (nästan som i Haga) lyckades förhindra rivningarna och i dag är Kottby en lunga i Helsingfors. Ateneum som är ganska nyöppnat efter renovering hade nu en stor utställning med Albert Edelfelts konst och många kände nog igen ett barns likfärd från föredraget i Mariehamn. Dr Kirpiläs hemkonstmuseum fick avsluta vårt Helsingforsprogram och att guiderna kom till klockan tolv och inte halv tre innebar att vi i lugn och ro kunde slå oss ner i fåtöljerna och ta det lite lugnt medan vi betraktade de välfyllda väggarna.

EN gnistrande domkyrka lyste i solen när vi tog farväl av Helsingfors och en välsmakande a la carte på ett lugnt hav följde.

Alla passade tiderna och många fick nya vänner.

Text och teckningar Hans Lundén